

تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۱۲/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۵/۱۰

ساخت و استانداردسازی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان

۱۵ تا ۱۸ سال شهر تهران

ندا بدایقی^۱

نورعلی فرخی^۲

حسن اسدزاده^۳

چکیده

پیشینه: برای آگاهی از هویت جنسیتی نوجوانان باید ابزار سنجشی تدوین شود تا بتوان به اطلاعات دقیق‌تر در این حوزه دست یافت؛ ابزاری که بر مبنای نظریه‌ای منسجم بنا شده، ویژگی‌های روان‌سنجی آن مورد تأیید قرار گرفته و استاندارد شده باشد. در بررسی هویت جنسیتی نوجوانان به جای تشخیصی که طی ساعت‌ها از طریق مصاحبه و مشاوره صورت می‌گیرد، با ساخت و رواسازی یک پرسشنامه هویت جنسیتی می‌توان در زمان بسیار اندک فرد یا گروهی از افراد را از نظر وضعیت هویت جنسیتی شناسایی کرد.

هدف: پژوهش حاضر با هدف ساخت و استانداردسازی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان انجام شد. روش: جامعه‌ی آماری پژوهش عبارت بود از کلیه‌ی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تهران که در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ مشغول به تحصیل بودند. نمونه‌ی آماری شامل ۵۸۰ نفر از دانش‌آموزان (۴۵۴ دختر و ۱۲۶ پسر) بود که با روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای انتخاب شدند.

نتایج: پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان دارای ۹۱ سؤال و چهار مقیاس هویت موفق، هویت زودرس، هویت دیررس و هویت آشفته بود. روایی سازه‌ی پرسشنامه با استفاده از مدل تحلیل عاملی با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس بررسی شد و سرانجام ۴ عامل از آن استخراج گردید. برای بررسی روایی ملاکی پرسشنامه نیز از دو آزمون پرسشنامه سنجش حالات هویت (بنیون و آدامز) و پرسشنامه نقش جنسیت هم استفاده شد. ضریب اعتبار پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل سؤالات و مقیاس‌های آن محاسبه شد که مقدار آن از ۰/۷۳ تا ۰/۸۲ متغیر بود. هنجارهای پرسشنامه پس از مقایسه نمره‌های دانش‌آموزان دختر و پسر برای هر کدام از مقیاس‌های چهارگانه بر حسب رتبه درصدی و نمره‌های تراز شده Z و T محاسبه و تدوین شد.

واژگان کلیدی: استانداردسازی، پرسشنامه، هویت جنسیتی، نوجوانان.

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی

۲. عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

۳. عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

ارائه یک تعریف جامع و مانع از هویت جنسیتی^۱ کار دشواری است، زیرا به تناسب دیدگاه‌هایی که در این باره وجود دارد، تعاریف با یکدیگر تفاوت پیدا می‌کنند. طبقه‌بندی‌های این تعاریف و نظریات نیز گوناگون‌اند. از جمله طبقه‌بندی‌های مربوط به هویت جنسیتی، تقسیم آنها به دو دسته‌ی بزرگ ذات‌گرایان و معتقدان به شکل‌گیری اجتماعی است. ذات‌گرایان^۲ معتقدند که جهت‌گیری جنسی هر کس هسته‌ی اصلی هستی اوست و گرایش‌های جنسی مختلف همواره در طول تاریخ و در فرهنگ‌های گوناگون وجود داشته است (بوهان^۳، ۱۹۹۶). معتقدان به شکل‌گیری اجتماعی گرایش‌های جنسی گوناگون را همان‌گونه که ما آنها را درک می‌کنیم، ره‌آورد درک تاریخی و فرهنگی ویژه‌ای به‌شمار می‌آورند و آنها را همه شمول و بعد تغییرناپذیر تجربه انسانی نمی‌دانند (جت^۴، ۱۹۹۸). برخی دیگر، نظیر پوهان (۱۹۹۶) هویت جنسیتی را با جنسیت^۵ یکی می‌دانند، برخی آن را با گرایش جنسی^۶ یعنی این که احساسات عاطفی شخص معطوف به کدام جنس است، همسان می‌پندارند.

شیولی و دی‌چکو^۷ (۱۹۹۳) نیز هویت جنسیتی را مرکب از اجزای بسیار می‌دانند. آنها یک مدل جامع را ارائه کردند و در آن هویت جنسیتی را شامل چهار جزء اصلی دانسته‌اند: جنس زیست‌شناختی، هویت جنسیتی، نقش جنسی اجتماعی و گرایش جنسی. ساندرابم و دارل‌بم^۸ معتقدند، نوجوانانی که جنسیت را امری زیست‌شناختی می‌دانند، احتمالاً هویت جنسیتی استوارتری (احساس عمیق زن یا مرد بودن) نیز دارند، زیرا ترسی ندارند که با دست زدن به رفتارهای ناهمخوان با جنسیت، مردانگی یا زنانگی خود را از دست بدهند. به این ترتیب، این‌گونه کودکان ممکن است در نگرش‌ها و رفتارهای خود کمتر به کلیشه‌های جنسیتی متکی باشند، در برابر فشارهای اجتماعی برای هم‌نواپی با قوانین جنسیتی جامعه مقاوم‌تر

-
1. sexual identity
 2. essentialists
 3. Bohan
 4. Jett
 5. gender
 6. sexual orientation
 7. Shively & DeCeeco
 8. Sandra Bem & Daryl Bem

باشند، در برابر افرادی که حاضر به همنوایی نیستند، مدارای بیشتری نشان دهند. در مقابل، کودکانی که جنسیت افراد را بر مبنای شاخص‌های فرهنگی، نظیر پوشاک یا آرایش می‌سنجند، ممکن است بیش از دیگران به رفتارهای قالبی جنسیتی دست زنند.

در رابطه با تفاوت میان دختران و پسران در زمینه انتخاب شغل، عقاید سیاسی، عقاید مذهبی و نگرش‌های مربوط به نقش جنسی، تحقیقاتی صورت گرفته که نتایج آن‌ها اشاره به این نکته دارد که ماهیت و محتوای هویت دختران متفاوت از پسران است (واترمن^۱، ۱۹۸۲). در همین راستا، مارسیا^۲ (۱۹۶۶) معتقد است که جریان شکل‌گیری هویت در زنان و مردان کاملاً یکسان نیست. مثلاً جریان اجتماعی شدن در طی شکل‌گیری هویت بزرگسالی برای دو جنس مشابه نیست و ممکن است در کل شکل‌گیری هویت نیز چنین باشد. او اظهار می‌دارد که زنان و مردان در تشکیل هویت از نظر فرایند و عمل به هم شباهت دارند و اگر تفاوتی در هویت‌یابی وجود دارد، بیشتر مربوط به حوزه‌ها و موضوعات هویت می‌شود.

با وجود این، اگر چه مذکر و مؤنث بودن واقعیتی زیست‌شناختی است، ولی پذیرش یا عدم پذیرش آن موضوعی روانی است که به وسیله‌ی آنچه کودک درباره‌ی خویش به عنوان مرد یا زن احساس می‌کند، تعیین می‌گردد (جیمز، ۲۰۰۸ نقل از کراسکیان، ۱۳۸۸، ص ۴۶). "من کیستم؟" سؤالی است که ذهن هر نوجوانی را به خود مشغول می‌کند و به دنبال همین سؤال است که در جستجوی خویشتن و کسب هویت تلاش می‌کند. هویت‌یابی در دوران نوجوانی و به موازات رشد فیزیکی، شناختی، اجتماعی و عاطفی اهمیتی خاص پیدا می‌کند (احدی و جمهری، ۱۳۸۲، ص ۱۳۷). هویت به انواع گوناگونی از جمله هویت ملی، هویت دینی، هویت شغلی و غیره تقسیم می‌شود که یکی از انواع آن‌ها هویت جنسیتی است. حال این سوال پیش می‌آید که "انسان چگونه به هویت جنسیتی خود دست پیدا می‌کند؟" شکل‌گیری هویت جنسیتی مناسب به علت تفاوت‌های شخصیتی مردان و زنان می‌باشد.

طبق نظر اریک اریکسون^۱، تفاوت‌های شخصیتی بین دو جنس که در نهایت به تشکیل هویت جنسیتی می‌انجامد، مبنای زیست‌شناختی دارد و از داشتن آلت جنسی مردانه یا فقدان آن ناشی می‌شود. او در عین حال تصدیق کرد که تفاوت‌های شخصیتی همچنین می‌تواند از آموزش نقش جنسی که در آن به پسران بیشتر از دختران پرخاشگری می‌آموزند ناشی شود (شولتز و شولتز^۲، ۱۹۹۸، ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۸۳، ص ۵۲۱). جیمز مارسیا نیز در زمینه‌ی هویت‌یابی پژوهش‌های مفصلی انجام داد و نهایتاً به چهار نوع هویت دست یافت که عبارتند از: هویت کسب شده، هویت پیش‌رس، ابهام هویت و خویش‌نمایی (احدی و جمهری، ۱۳۸۲، ص ۱۴۰). هویت جنسیتی در نوجوانی به‌طور کامل شکل می‌گیرد و باورش به‌عنوان مونث یا مذکر بودن ثابت می‌ماند. با وجود این، برخی نوجوانان زودتر به این هویت دست پیدا می‌کنند و برخی دیگر دیرتر، و برخی نیز در نوجوانی به این عقیده به‌طور کامل نمی‌رسند و اگر هم می‌رسند درک کاملی از این مساله ندارند.

لذا، برای آگاه شدن از هویت جنسیتی نوجوانان باید ابزار سنجشی تدوین شود تا به اطلاعات دقیق‌تر در این حوزه دست یافت. ابزاری که بر مبنای نظریه‌ای منسجم بنا شده، ویژگی‌های روان‌سنجی آن مورد تأیید قرار گرفته و استاندارد شده باشد. همچنین، از آنجا که در زمینه‌ی هویت جنسیتی در ایران پژوهش‌های اندکی صورت گرفته و ابزار سنجش استاندارد شده‌ای که مختص این نوع از هویت باشد، وجود ندارد، اهمیت و ضرورت انجام پژوهش حاضر را منعکس می‌کند. در بررسی هویت جنسیتی نوجوانان به جای تشخیصی که طی ساعت‌ها از طریق مصاحبه و مشاوره صورت می‌گیرد، با ساخت و رواسازی یک پرسشنامه هویت جنسیتی می‌توان در زمان بسیار کم فرد یا گروهی از افراد را از نظر وضعیت هویت جنسیتی شناسایی کرد.

بر این اساس، پژوهش حاضر با استفاده و الهام از نظریه‌ی حالات هویت مارسیا، می‌کوشد با شناسایی، استخراج و تنظیم محتوا و مولفه‌های شاخص، پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان ایرانی را تدوین و استانداردسازی نماید. در راستای نیل به هدف مذکور، این پژوهش در صدد

1. Ericson
2. Schults

است تا به این سوال اساسی و اختصاصی پاسخ دهد، آیا پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان ایرانی از روایی (سازه) و ضریب ثبات یا پایایی قابل قبولی برخوردار است یا خیر؟

روش پژوهش

آزمودنی‌ها

با توجه به این که برای تجزیه و تحلیل سئوالات پرسشنامه و تعیین روایی سازه‌ی آن از روش آماری تحلیل عاملی^۱ استفاده شد، لذا حجم نمونه با در نظر گرفتن یک نمونه‌ی خیلی خوب برای انجام تحلیل عاملی که ۵۰۰ نفر باید باشد (هومن، ۱۳۸۵) و با توجه به حذف پرسشنامه‌های تکمیل نشده و غیرمعتبر، ۲۰ درصد به تعداد مورد نظر اضافه شد و پرسشنامه روی ۵۸۰ نفر از دانش‌آموزان اجرا گردید. تعداد ۱۲۶ نفر از گروه نمونه را دانش‌آموزان پسر و تعداد ۴۵۴ نفر را دانش‌آموزان دختر تشکیل دادند.

روش نمونه‌گیری: روش نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود. نمونه‌گیری در چند مرحله به شرح زیر انجام شد: مرحله‌ی اول: تفکیک ۱۹ منطقه‌ی آموزش و پرورش شهر تهران به ۵ ناحیه‌ی جغرافیایی شامل شمال (منطقه‌ی ۱ و ۳)، جنوب (۱۶، ۱۷، ۱۸ و ۱۹)، مرکز (۱۰، ۱۱ و ۱۲)، شرق (۴، ۷، ۸، ۱۳، ۱۴ و ۱۵) و غرب (۲، ۵، ۶ و ۹). مرحله‌ی دوم: انتخاب تصادفی یک منطقه‌ی آموزش و پرورش از هر ناحیه‌ی جغرافیایی (شمال ۳، جنوب ۱۸، مرکز ۱۰، شرق ۱۳ و غرب ۲). مرحله‌ی سوم: به طور تصادفی از هر منطقه یک دبیرستان پسرانه و یک دبیرستان دخترانه انتخاب گردید. مرحله‌ی چهارم: از مدارس انتخاب شده به صورت تصادفی ۳ کلاس انتخاب شد که این ۳ کلاس شامل پایه‌های اول، دوم و سوم دبیرستان بود.

ابزار پژوهش

برای اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش، آزمون فرضیه‌ها و پاسخ‌دادن به پرسش‌های پژوهش،

از سه پرسشنامه، (الف) پرسشنامه سنجش هویت جنسیتی نوجوانان، (ب) پرسشنامه سنجش حالات هویت بنیون و آدامز، و (ج) پرسشنامه نقش جنسیتی ب‌م استفاده شد.

مراحل ساخت پرسشنامه

الف: تعیین ملاک‌های هویت جنسیتی و ساخت فرم تجربی پرسشنامه

با بررسی نظریه‌های هویت و هویت جنسیتی، به‌ویژه نظریه‌ی جیمز مارسیا و دیگر مقالات منتشر شده در این حوزه، فرم تجربی پرسشنامه شامل ۶۸ سؤال ساخته شد. مارسیا چهار نوع هویت را معرفی کرده است که عبارت‌اند از: هویت کسب شده، هویت پیش‌رس، ابهام هویت و خویش‌یابی. این چهار نوع هویت، مؤلفه‌های پرسشنامه حاضر را تشکیل دادند. در نسخه اول پرسشنامه برای هر مؤلفه ۱۷ سؤال در نظر گرفته شد.

ب: تعیین روایی محتوایی پرسشنامه

پرسشنامه تهیه شده برای تعیین روایی صوری به متخصصانی از جمله آقایان دکتر هادی بهرامی، دکتر کراسکیان، دکتر درتاج، دکتر علیزاده، دکتر سهرابی، دکتر رحیمی‌نژاد و خانم دکتر هاشمی آذر ارائه شد. با استفاده از نظرات اصلاحی متخصصان چند آیت‌م از پرسشنامه حذف و آیت‌م دیگر تغییر نمود. در مجموع پرسشنامه مقدماتی تهیه شد که حاوی ۴۴ سؤال بود. سؤالات مؤلفه‌های مختلف به‌صورت تصادفی شماره‌گذاری شدند.

ج: مراحل اجرای پرسشنامه

مراحل اجرای پرسشنامه به‌طور خلاصه عبارت بود از: (الف) گرفتن مجوز اجرا از آموزش و پرورش شهر تهران، (ب) تأیید محتوای و سؤالات توسط کارشناسان و حراست آموزش و پرورش شهر تهران، (ج) انتخاب مدارس مورد اجرا، (د) اخذ مجوز از آموزش و پرورش مناطق برای مدارس انتخاب شده، (ه) انتخاب کلاس از هر مدرسه که توسط مدیر یا مربی تربیتی انجام شد، و سرانجام اجرای پرسشنامه هویت جنسیتی و دو پرسشنامه دیگر به صورت گروهی.

د: ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان

روایی صوری: همان‌گونه که پیش‌تر بیان شد، روایی محتوایی و صوری پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان توسط چند تن از متخصصان موضوع مورد تأیید قرار گرفت.

روایی همزمان: برای بررسی روایی همزمان از پرسشنامه سنجش حالات هویت بنیون و آدامز که شامل ۶۴ سوال است استفاده شد. بین نمره‌های پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان و پرسشنامه حالات هویت بنیون و آدامز رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. همچنین، با توجه به اعتبار و روایی قابل قبول پرسشنامه آدامز، ضرایب به‌دست آمده شاخصی از روایی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان محسوب می‌شود. برای بررسی روایی همزمان از آزمون نقش جنسیتی بـم نیز استفاده شد. همبستگی بین نمره‌ی زنانگی و مردانگی با هویت موفق یک رابطه مستقیم و معنادار است. رابطه بین نمره‌ی زنانگی و مردانگی با هویت آشفته یک رابطه معنادار آماری معکوس است. با توجه به محتوای سؤالات این دو نوع وضعیت هویتی، رابطه بررسی شده می‌تواند شاخصی از روایی ملاکی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان باشد.

اعتبار: برای تعیین اعتبار پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. اعتبار پرسشنامه در دو مرحله مورد بررسی قرار گرفت. نخست، ضریب اعتبار پرسشنامه در نسخه تجربی، پیش از تحلیل عاملی و تعیین عامل‌ها برآورد شد. پس از تحلیل عاملی، استخراج عامل‌ها و حذف سؤالات ناهم‌ساز مورد بررسی قرار گرفت. از آن‌جا که سه پرسشنامه با هم اجرا شد، زمان برگزاری آزمون ۴۵ دقیقه تا ۱ ساعت به‌طول انجامید.

نمره‌گذاری: نمره‌گذاری پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت بوده و پاسخ‌نامه آن به‌شکل زیر درجه‌بندی شد: الف) کاملاً موافقم، ب) موافقم، ج) تا حدودی موافقم، د) تا حدودی مخالفم، ه) مخالفم، و) کاملاً مخالفم. به موارد الف تا و به ترتیب نمره ۶-۵-۴-۳-۲ و ۱ تعلق گرفت.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

توصیف داده‌ها: محاسبه شاخص‌های گرایش مرکزی، پراکندگی و رسم نمودار.

استنباط آماری داده‌ها: (الف) روایی آزمون: مدل تحلیل عاملی، (ب) روایی همزمان: محاسبه ضریب همبستگی و آزمون ضریب همبستگی، (ج) ضریب اعتبار آزمون: روش آلفای کرونباخ، (د) نرم آزمون: محاسبه رتبه درصدی و نمره‌های تراز شده t و Z و تدوین جدول‌های نرم به تفکیک وضعیت‌های چهارگانه هویت‌یابی مارسیا.

یافته‌های پژوهش

توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه بر حسب متغیرهای جنس، در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱: توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه بر حسب جنس

جنس	شاخص آماری	
	فراوانی	درصد
پسر	۱۲۶	۲۱/۷
دختر	۴۵۴	۷۸/۳
کل	۵۸۰	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۱، ۲۱/۷ درصد اعضای نمونه را دانش‌آموزان پسر و ۷۸/۳ درصد را دانش‌آموزان دختر تشکیل دادند. شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی نمره‌های پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان (نسخه تجربی) در کل گروه نمونه و به تفکیک جنس در جدول‌های ۲ و ۳ نشان داده شده است.

جدول ۲: شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی نمره‌ی هویت در گروه نمونه (۵۸۰ نفر)

وضعیت هویت	شاخص‌های آماری					
	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	واریانس	کمینه بیشینه
موفق (۱۱ سؤال)	۵۰/۴۵	۵۰/۲	۴۸	۷/۰۴۴	۴۹/۶۲۴	۳۱ ۶۵
زوددرس (۱۳ سؤال)	۴۳/۶۰	۴۳/۰	۳۹	۸/۸۱۶	۷۷/۷۱۸	۲۵ ۶۸
دیررس (۱۲ سؤال)	۴۶/۲۵	۴۷/۰	۴۶	۸/۵۰۶	۷۲/۳۵۲	۲۷ ۶۹
آشفته (۸ سؤال)	۱۸/۱۹	۱۹/۰	۲۲	۶/۴۶۸	۴۱/۸۳۲	۸ ۴۰

جدول ۳: شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی نمره هویت به تفکیک جنس

جنس	هویت	میانگین	میانه	نما	انحراف استاندارد	واریانس	کمینه	بیشینه
پسر ۱۲۶ نفر	موفق	۵۰/۵۲	۵۰/۰	۴۸	۶/۸۹۷	۴۷/۵۷۴	۳۷	۶۳
	زودرس	۴۰/۸۷	۴۰/۰	۳۹	۵/۵۵۲	۳۰/۸۲۱	۲۹	۵۱
	دیررس	۴۳/۴۰	۴۳/۰	۴۳	۷/۶۵۳	۵۸/۵۷۱	۲۷	۶۰
	آشفته	۱۶/۹۳	۱۶/۰	۱۹	۶/۱۱۳	۳۷/۳۷۱	۸	۳۷
دختر ۴۵۴ نفر	موفق	۵۰/۴۳	۵۰/۵	۴۸	۷/۰۹۲	۵۰/۲۹۷	۳۱	۶۵
	زودرس	۴۴/۳۶	۴۴/۰	۴۸	۹/۳۹۱	۸۸/۱۸۴	۲۵	۶۸
	دیررس	۴۷/۰۴	۴۸/۰	۴۸	۸/۵۷۰	۷۳/۴۴۳	۲۷	۶۹
	آشفته	۱۹/۴۵	۱۹/۰	۲۲	۶/۴۶۳	۴۱/۷۶۷	۸	۴۰

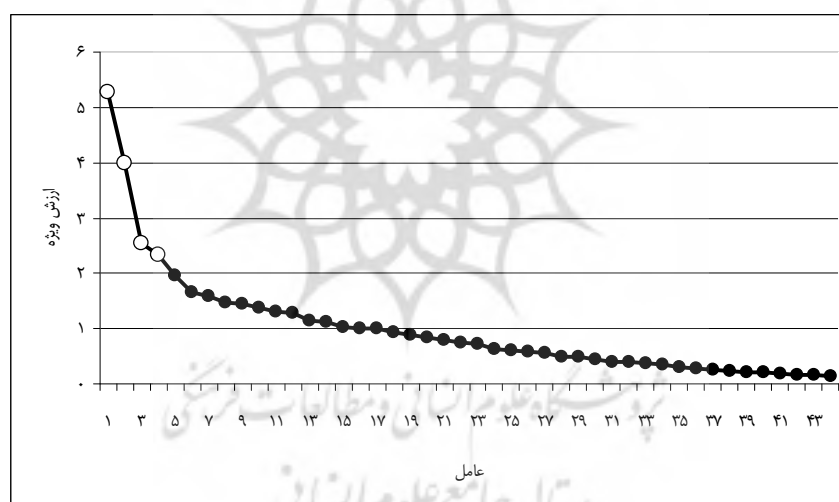
برای برآورد اعتبار پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان از روش محاسبه آلفای کرونباخ استفاده شد. اعتبار پرسشنامه در دو مرحله مورد بررسی قرار گرفت. نخست، ضریب اعتبار پرسشنامه در نسخه آزمایشی، پیش از تحلیل عاملی و تعیین عامل‌ها برآورد شده که نتایج آن در جدول شماره ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴: ضرایب اعتبار پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان

وضعیت هویت	تعداد سؤال‌ها	ضریب اعتبار (همسانی درونی) آلفای کرونباخ
هویت موفق	۱۱	۰/۷۳۸۱
هویت زودرس	۱۳	۰/۷۷
هویت دیررس	۱۲	۰/۸۰۴۹
هویت آشفته	۸	۰/۷۷
پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان	۴۴	۰/۸۵۹۵

برای بررسی روایی سازه پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان از روش تحلیل عاملی استفاده شد. برای تعیین این موضوع که مجموعه مواد تشکیل‌دهنده پرسشنامه مورد مطالعه از

چند عامل معنادار اشباع شده، سه شاخص عمده مورد توجه قرار گرفته است: ارزش ویژه^۱، نسبت واریانس تبیین شده توسط هر عامل، نمودار ارزش های ویژه یا نمودار سنگ ریزه ای^۲. ارزش ویژه ۱۷ عامل بزرگ تر از یک است و درصد پوشش واریانس مشترک بین مواد پرسشنامه برای این عامل ها به ترتیب از ۱۱/۹۷ درصد شروع و به کمترین مقدار ۲/۲۸ درصد می رسد. ترکیب این ۱۷ عامل روی هم ۷۱/۷۳ درصد کل واریانس ماده های پرسشنامه را تبیین می کند. علاوه بر این، در طرح سنگ ریزه ای پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان که در نمودار ۱ نمایش داده شده است نیز می توان استنباط کرد که سهم عامل نخست تا چهارم در واریانس کل ماده های پرسشنامه چشم گیر و از سهم بقیه ای عامل ها متمایز است.

نمودار ۱: طرح سنگ ریزه ای عامل ها در پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان

از بین عامل هایی که با استفاده از تحلیل مؤلفه های اصلی به دست آمده، ۴ عامل که دارای بیشترین ارزش ویژه بودند انتخاب و چرخش داده شدند. به بیان دیگر، با توجه به

1. eigen value
2. screen plot

نمودار سنگ ریزه‌ای و جدول ۵ عامل معنادار از پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان استخراج شده است. ترکیب این چهار عامل روی هم $32/13$ درصد کل واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. بدین ترتیب، اگر از مجموعه سؤالات پرسشنامه مورد مطالعه، ۴ عامل استخراج شود میزان واریانس مشترک تبیین شده توسط هر کدام از عامل‌ها به شرح زیر خواهد بود:

عامل نخست $32/13 \div 9/53$ یعنی در حدود $0/30$

عامل دوم $32/13 \div 8/84$ یعنی در حدود $0/28$

عامل سوم $32/13 \div 7/90$ یعنی در حدود $0/24$

عامل چهارم $32/13 \div 5/84$ یعنی در حدود $0/18$

با توجه به اندازه‌ی ضرایب ساختار سازه‌ای، می‌توان موارد زیر را استنتاج کرد:

عامل نخست برای اندازه‌گیری خصوصیتی که به وسیله‌ی پرسش‌های ۵، ۷، ۸، ۱۶، ۲۲، ۲۳، ۲۹، ۳۴، ۳۷، اندازه‌گیری می‌شود، مناسب است.

عامل دوم دارای همبستگی بالا با پرسش‌های ۲، ۴، ۱۰، ۳۰، ۳۱، ۳۵، ۴۰، ۴۱ است.

پرسش‌های ۱، ۳، ۱۳، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۳۳، ۴۳ با عامل سوم همبستگی بالایی دارند.

عامل چهارم برای اندازه‌گیری خصوصیتی که به وسیله‌ی پرسش‌های ۱۱، ۱۴، ۲۰، ۲۵، ۳۹ اندازه‌گیری می‌شود، مناسب است.

پروژه‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۵: تحلیل عاملی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان

شماره سؤال	عامل			
	۱	۲	۳	۴
۲	۰/۶۲۶			
۸	۰/۶۰۶			
۵	۰/۵۱۰			
۱۶	۰/۵۱۰			
۷	۰/۴۶۰			
۳۷	۰/۳۸۴			
۲۹	۰/۳۶۱			
۲۲	۰/۳۳۳			
۳۴	۰/۳۱۴			
۲		۰/۵۶۸		
۳۵		۰/۵۶۱		
۱۰		۰/۵۴۲		
۳۰		۰/۵۲۷		
۴۱		۰/۴۶۰		
۴۰		۰/۴۵۰		
۳۱		۰/۳۵۶		
۴		۰/۳۲۰		
۱۵			۰/۵۴۵	
۳			۰/۴۹۶	
۳۳			۰/۴۸۲	
۱۳			۰/۴۲۵	
۴۳			۰/۴۱۶	
۱			۰/۳۷۱	
۱۸			۰/۳۲۹	
۱۹			۰/۳۲۵	
۲۰				۰/۶۳۹
۲۵				۰/۶۱۳
۳۹				۰/۵۸۴
۱۱				۰/۴۹۱
۱۴				۰/۳۰۵

پس از محاسبه ماتریس عوامل چرخش یافته می توان به تفسیر و نامگذاری عامل ها پرداخت، این مرحله نیاز به بینش روان شناختی دارد و روش آماری کارساز نیست. بر پایه ی

مطالعه حاضر بر اساس اندازه‌های ضرایب ساختار به‌دست آمده با استفاده از روش مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس آن‌طور که در جدول ۵ آمده است می‌توان در مورد تحلیل محتوایی پرسشنامه به‌شرح زیر توضیح داد:

پس از استخراج پرسش‌هایی که در عامل نخست دارای بار عاملی بالایی هستند و بررسی فرایند روایی مشترک بین آن‌ها، می‌توان عامل نخست را به‌عنوان آنچه متغیر "هویت جنسیتی دیررس" مد نظر بوده نامگذاری کرد. با توجه به پرسش‌هایی که دارای بار عاملی بالا در عامل دوم هستند و بررسی فرایند روایی مشترک بین آن‌ها، عامل دوم به‌عنوان آنچه "هویت جنسیتی زودرس" مد نظر بوده نامگذاری می‌شود. با توجه به بررسی فرایند روایی مشترک بین پرسش‌هایی که بار عاملی آن‌ها در عامل سوم بالا است می‌توان عامل سوم را به‌عنوان آنچه متغیر "هویت جنسیتی موفق" در نظر گرفته شده نامگذاری کرد. روایی مشترک بین پرسش‌هایی که در عامل چهارم دارای بار عاملی بالایی هستند نشان دهنده آن است که می‌توان عامل چهارم را به‌عنوان "هویت جنسیتی آشفته" نامگذاری کرد.

تعیین ضریب اعتبار پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان پس از تحلیل عاملی و تعیین عامل‌ها

در این مرحله نیز ضریب اعتبار پرسشنامه برای تمام سؤالات و همچنین عوامل تشکیل دهنده پرسشنامه محاسبه گردید که در جدول شماره ۶ ارائه شده است.

جدول ۶: ضرایب اعتبار پرسشنامه هویت نوجوانان (فرم نهایی ۳۰ سؤالی)

وضعیت هویت	تعداد سؤال‌ها	ضریب اعتبار (همسانی درونی) آلفای کرونباخ
عامل نخست: هویت جنسیتی دیررس	۹	۰/۸۲۴
عامل دوم: هویت جنسیتی زودرس	۸	۰/۷۷۹
عامل سوم: هویت جنسیتی موفق	۸	۰/۷۷۸
عامل چهارم: هویت جنسیتی آشفته	۵	۰/۷۳۷
پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان	۳۰	۰/۸۶۰

ضرایب اعتبار محاسبه شده در چهار وضعیت و همچنین کل آزمون نشان دهنده‌ی همسانی درونی قابل قبول برای پرسشنامه و اعتبار نتایج حاصل از داده‌های استخراج شده توسط پرسشنامه تدوین شده است.

۲. روایی ملاکی: برای بررسی روایی ملاکی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان از دو آزمون "پرسشنامه سنجش حالات هویت بنیون و آدامز" و "پرسشنامه نقش جنسیت بم" استفاده شده است.

۲-۱. ضرایب همبستگی محاسبه شده بین چهار عامل استخراج شده از پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان و چهار وضعیت هویتی در پرسشنامه بنیون و آدامز، همچنین نتایج آزمون آماری معناداری ضرایب همبستگی در جدول ۷ نشان داده شده است.

$$H_1: \rho > 0$$

$$H_0: \rho \leq 0$$

جدول ۷: ضرایب همبستگی و آزمون آماری ضرایب همبستگی

[پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان و پرسشنامه بنیون و آدامز]

X	Y	وضعیت	ضریب همبستگی	سطح معناداری
		دیررس	۰/۵۴۱	۰/۰۰۱ **
هویت جنسیتی	حالات هویت	زودرس	۰/۵۷۵	۰/۰۰۱ **
نوجوانان	بنیون و آدامز	موفق	۰/۳۲۶	۰/۰۰۱ **
		آشفته	۰/۴۹۸	۰/۰۰۱ **

**P<۰/۰۱

با توجه به این که سطح معناداری ضرایب همبستگی محاسبه شده (در هر چهار وضعیت) کوچک‌تر از ۰/۰۱ است، بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد فرض صفر مبنی بر عدم رابطه بین نمره‌های دو پرسشنامه رد می‌شود. به عبارت دیگر، بین نمره‌های پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان و پرسشنامه حالات هویت بنیون و آدامز رابطه مستقیم و معنادار وجود

دارد و با توجه به اعتبار و روایی قابل قبول پرسشنامه آدامز، ضرایب فوق شاخصی از روایی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان است.

۲-۲. ضرایب همبستگی محاسبه شده بین چهار عامل استخراج شده از پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان و نمره‌ی مردانگی و نمره‌ی زنانگی پرسشنامه نقش جنسیتی بم^۱، همچنین نتایج آزمون آماری معناداری ضرایب همبستگی در جدول شماره ۸ نشان داده شده است.

$$H_1: \rho > 0$$

$$H_0: \rho \leq 0$$

جدول ۸: ضرایب همبستگی و آزمون آماری ضرایب همبستگی

[پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان و پرسشنامه نقش جنسیتی بم]

جنسیت	Y	X	وضعیت	ضریب همبستگی	سطح معناداری
پسر ۱۲۶ نفر	نمره مردانگی	هویت جنسیتی نوجوانان	دیررس	۰/۱۲۲	۰/۱۷۴
			زودرس	۰/۰۵۸	۰/۵۲
			موفق	۰/۲۵۶	۰/۰۰۴**
			آشفته	-۰/۱۷۹	۰/۰۴۵*
دختر ۴۵۴ نفر	نمره زنانگی	هویت جنسیتی نوجوانان	دیررس	۰/۰۶۲	۰/۱۹۱
			زودرس	۰/۰۷۲	۰/۱۲۳
			موفق	۰/۱۵۰	۰/۰۰۱**
			آشفته	-۰/۲۵۰	۰/۰۰۱**

$$*P < 0/05 \quad **P < 0/01$$

آن‌طور که در بالا ملاحظه می‌شود، همبستگی بین نمره‌ی زنانگی و مردانگی با هویت موفق یک رابطه مستقیم معنادار می‌باشد و رابطه بین نمره‌ی زنانگی و مردانگی با هویت آشفته یک رابطه آماری معنادار معکوس است. با توجه به محتوای پرسش‌های این دو نوع

۱. همبستگی بین نمره هویت جنسیتی و نمره مردانگی در زیرگروه پسران (۱۲۶ نفر) و همبستگی بین نمره هویت جنسیتی و نمره زنانگی در زیرگروه دختران (۴۵۴ نفر) محاسبه شده است.

وضعیت هویتی، رابطه های بررسی شده می تواند شاخصی از روایی ملاکی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان باشد.

هنگامی که در این بخش برای تدوین جدول های هنجار پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان ابتدا نمره های حاصل از فرم نهایی پرسشنامه در زیر گروه های جنسیتی در چهار وضعیت به طور جداگانه با آزمون آماری میانگین دو گروه مستقل مقایسه شده و با توجه به نتایج این آزمون ها جدول های مربوطه تدوین شد.

مقایسه هویت جنسیتی نوجوانان در دو گروه پسران و دختران

برای مقایسه هویت جنسیتی نوجوانان در دو گروه پسران و دختران ابتدا میانگین و انحراف استاندارد نمره های چهار وضعیت هویت در دو گروه پسران و دختران محاسبه شد. سپس، با استفاده از آزمون آماری میانگین دو گروه مستقل با یکدیگر مورد مقایسه قرار گرفت. شاخص های آماری داده ها در جدول شماره ۹ و نتایج آزمون آماری در جدول شماره ۱۰ نشان داده شده است.

$$H_1: \bar{X}_1 \neq \bar{X}_2$$

$$H_0: \bar{X}_1 = \bar{X}_2$$

جدول ۹: شاخص های آماری چهار وضعیت هویتی به تفکیک جنسیت

وضعیت	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
هویت دیررس	پسر	۱۲۶	۲۹/۷۱	۷/۱۵۶
	دختر	۴۵۴	۳۲/۸۵	۷/۴۴۴
هویت زودرس	پسر	۱۲۶	۲۶/۹۵	۴/۰۵۵
	دختر	۴۵۴	۲۸/۴۲	۷/۰۱۸
هویت موفق	پسر	۱۲۶	۳۶/۳۳	۵/۲۲۵
	دختر	۴۵۴	۳۶/۰۸	۵/۶۲۷
هویت آشفته	پسر	۱۲۶	۱۲/۹۱	۴/۸۳۸
	دختر	۴۵۴	۱۴/۴۳	۴/۸۶۳

جدول ۱۰: آزمون میانگین دو گروه مستقل برای نمره چهار وضعیت هویتی بین پسران و دختران

وضعیت هویت	آزمون یکسانی واریانس‌ها			آزمون میانگین			خطای استاندارد تفاوت
	F	سطح معناداری	Z	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	
دیررس	۰/۰۰۱	۰/۹۹۱	۴/۲۱۶	۵۷۸	۰/۰۰۱	**	۳/۱۳
							۰/۷۲۷
زودرس	۳۷/۴۶۴	۰/۰۰۱	۲/۲۵۱	۵۷۸	۰/۰۲۵	**	۱/۴۷
							۰/۴۸۹
موفق	۰/۰۰۲	۰/۹۶۳	-۰/۴۶۱	۵۷۸	۰/۶۴۵	-	-۰/۲۶
							۰/۵۳۵
آشفته	۰/۶۲۳	۰/۱۰۶	۳/۱۱۱	۵۷۸	۰/۰۰۲	**	۱/۵۲
							۰/۴۸۸

**P<0/01

بر اساس نتایج حاصل از مقایسه نمره‌ی هویت جنسیتی پسران و دختران که در جدول ۹ گزارش شده است:

هویت دیررس: با توجه به این که قدرمطلق شاخص Z محاسبه شده (۴/۲۱۶) بزرگ‌تر از قدرمطلق شاخص $Z_{0.01}$ بحرانی در آزمون‌های دو دامنه (۲/۵۸) است، بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد فرض صفر مبنی بر برابری میانگین نمره پسران و دختران در هویت جنسیتی دیررس رد می‌شود. به عبارت دیگر، بین نمره‌ی هویت جنسیتی دیررس پسران و دختران تفاوت معناداری وجود دارد.

هویت زودرس: با توجه به این که قدرمطلق شاخص Z محاسبه شده (۳/۰۱۰) بزرگ‌تر از قدرمطلق شاخص $Z_{0.01}$ بحرانی در آزمون‌های دو دامنه (۲/۵۸) است بنابراین، با اطمینان ۹۹ درصد فرض صفر مبنی بر برابری میانگین نمره پسران و دختران در هویت جنسیتی زودرس رد می‌شود. به عبارت دیگر، بین نمره‌ی هویت جنسیتی زودرس پسران و

دختران تفاوت معناداری وجود دارد.

هویت موفق: با توجه به این که قدرمطلق شاخص Z محاسبه شده (۰/۴۶۱) کوچک‌تر از قدرمطلق شاخص $Z_{.05}$ بحرانی در آزمون‌های دو دامنه (۱/۹۶) است، فرض صفر مبنی بر برابری میانگین نمره پسران و دختران در هویت جنسیتی موفق تأیید می‌شود. به عبارت دیگر، بین نمره‌ی هویت جنسیتی موفق پسران و دختران تفاوت معناداری وجود ندارد.

هویت آشفته: با توجه به این که قدرمطلق شاخص Z محاسبه شده (۳/۱۱۱) بزرگ‌تر از قدرمطلق شاخص $Z_{.01}$ بحرانی در آزمون‌های دو دامنه (۲/۵۸) است، بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد فرض صفر مبنی بر برابری میانگین نمره‌ی پسران و دختران در هویت جنسیتی آشفته رد می‌شود. به عبارت دیگر، بین نمره‌ی هویت جنسیتی آشفته پسران و دختران تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

شاخص‌های آماری مواد پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان که در اجرای تحلیل مؤلفه‌های اصلی به‌دست آمده دلالت بر استخراج ۱۷ عامل با ارزش ویژه بزرگ‌تر از یک دارد که در این میان عامل نخست (هویت کلیشه‌ای) بیشترین درصد واریانس کل و واریانس مشترک بین مواد پرسشنامه را تبیین می‌کند. به‌طور کلی یافته‌های حاصل از تحلیل عاملی نشان می‌دهد که پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان از چهار عامل کلی اشباع است. پس از تعیین بار عاملی ۰/۳ به‌عنوان حداقل همبستگی معنادار بین مواد پرسشنامه و عامل‌های استخراج شده، ساختار ساده ماتریس عاملی که با روش مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس به‌دست آمده، تهیه شد که نشان دهنده‌ی موارد زیر است:

- الف) ۹ سؤال با عامل نخست که می‌توان آن را هویت دیررس نامید، همبستگی دارد.
- ب) ۸ سؤال با عامل دوم دارای همبستگی بالایی هستند که این عامل هویت زودرس نامیده شد.

ج) عامل سوم با ۸ سؤال همبستگی بالا نشان داد که این عامل با توجه به محتوای

سؤال‌ها هویت موفق نامگذاری شد.

(د) بار عاملی ۵ سؤال با عامل چهارم بالاتر از ۰/۳ است که این عامل به عنوان هویت آشفته نامگذاری شد.

(۵) ۱۶ سؤال از فرم تجربی پرسشنامه دارای همبستگی بالا با عامل پنجم است که این عامل هویت آشفته نامیده شد.

سرانجام ۳۰ سؤال از فرم تجربی ۴۴ سؤالی پرسشنامه در نتیجه‌ی تحلیل مؤلفه‌های اصلی با پنج عامل استخراج شده همبستگی بالایی دارند و ۱۴ سؤال حذف شده در یکی از حالت‌های زیر قرار دارند: الف) با هیچ کدام از عامل‌های همبستگی معنادار ندارند. ب) با بیش از یک عامل همبستگی نشان داده‌اند که با توجه به حجم بالای سؤالات و برای این که همبستگی بین عامل‌ها به حداقل خود برسد، سؤالات مورد نظر، دو بعدی یا چند بعدی، در نسخه نهایی حذف شدند. بنابراین، نسخه نهایی پرسشنامه سنجش هویت نوجوانان با ۳۰ سؤال تدوین شد که نتایج فوق نشان دهنده‌ی روایی قابل قبول پرسشنامه تدوین شده برای سنجش هویت جنسیتی نوجوانان با در نظر گرفتن چهار وضعیت هویتی است.

استخراج چهار عامل بر اساس الگوی مارسیا با نتایج پژوهش‌های لویکس و همکاران (۲۰۰۶) و ملگوسا (۱۹۸۷) که در تحلیل عاملی پرسشنامه تدوین شده خود چهار عامل را استخراج کرده‌اند همخوانی دارد. استخراج این چهار عامل با نتایج پژوهش کراسکیان (۱۳۸۱ و ۱۳۸۸) همخوانی دارد. ضریب آلفای محاسبه شده برای چهار عامل استخراج شده عبارت است از: عامل نخست (هویت جنسیتی دیررس) ۰/۸۲، عامل دوم (هویت جنسیتی زودرس) ۰/۷۷، عامل سوم (هویت جنسیتی موفق) ۰/۷۷، عامل چهارم (هویت جنسیتی آشفته) ۰/۷۳. آن‌طور که ملاحظه می‌شود دامنه‌ی ۰/۷۳ تا ۰/۸۲ ضرایب اعتبار نشان دهنده مطلوب بودن نتایج حاصل از بررسی اعتبار پرسشنامه می‌باشد. طبق نتایج فوق، پرسشنامه سنجش هویت جنسیتی نوجوانان برای اندازه‌گیری وضعیت‌های هویتی نوجوانان دارای اعتبار قابل قبول است.

ضرایب اعتبار پرسشنامه در مقایسه با نتایج به دست آمده توسط لوئیکس و همکاران (۲۰۰۶) در سطح بالاتری است که ناشی از تعداد سؤالات می‌باشد. پرسشنامه حاضر شامل ۳۰ سؤال است در حالی که پرسشنامه هنجار شده توسط آنان ۲۲ سؤال را شامل می‌شود. مقایسه نتایج اعتبار خرده مقیاس‌ها با پژوهش کراسکیان (۱۳۸۱)، کراسکیان (۱۳۸۸) و احمدی و رحیمی‌نژاد (۱۳۷۴) نشان می‌دهد که در هر چهار مورد، هویت آشفته دارای کمترین ضریب اعتبار می‌باشد. همانطور که اشاره شد، مارسیا الگویی چهار وضعیتی برای هویت‌یابی نوجوانان ارائه داده است. یکی از اهداف پژوهش حاضر بازنگری در این الگو بود. بنابراین، نتایج پژوهش حاضر را می‌توان بازنگری در الگوی چهار وضعیتی هویت‌یابی نوجوانان از دیگاه جیمز مارسیا دانست. آنگونه که در پژوهش‌های تکمیلی توسط مارسیا (۱۹۸۹) وضعیت آشفته گسترش داده شد و به زیرگروه‌های مختلفی طبقه‌بندی شده است، چارچوب اصلی چهار وضعیتی نیز قابل گسترش به وضعیت‌های دیگر می‌باشد که نتایج فوق تائید کننده‌ی این موضوع است.

برای بررسی روایی ملاکی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان از دو آزمون "پرسشنامه سنجش حالات هویت بنیون و آدامز" و "پرسشنامه نقش جنسیت بم" استفاده شده است. ضرایب همبستگی محاسبه شده بین چهار عامل استخراج شده از پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان و چهار وضعیت هویتی در پرسشنامه بنیون و آدامز، با توجه به اینکه سطح معناداری ضرایب همبستگی محاسبه شده (در هر چهار وضعیت) کوچک‌تر از ۰/۰۱ است، بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد فرض صفر مبنی بر عدم رابطه بین نمره‌های دو پرسشنامه رد می‌شود. به عبارت دیگر، بین نمره‌های پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان و پرسشنامه حالات هویت بنیون و آدامز رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد و با توجه به اعتبار و روایی قابل قبول پرسشنامه آدامز، ضرایب فوق شاخصی از روایی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان است.

ضرایب همبستگی محاسبه شده بین چهار عامل استخراج شده از پرسشنامه هویت

جنسیتی نوجوانان و نمره‌ی مردانگی و نمره‌ی زنانگی پرسشنامه نقش جنسیت ب‌م، همچنین نتایج آزمون آماری معناداری ضرایب همبستگی نشان می‌دهد که همبستگی بین نمره‌ی زنانگی و مردانگی با هویت موفق یک رابطه مستقیم معنادار می‌باشد و رابطه بین نمره‌ی زنانگی و مردانگی با هویت آشفته یک رابطه آماری معنادار معکوس است که با توجه به محتوای پرسش‌های این دو نوع وضعیت هویتی، رابطه‌های بررسی شده می‌تواند شاخصی از روایی ملاکی پرسشنامه هویت جنسیتی نوجوانان باشد.

به منظور ارائه‌ی هنجار یا چارچوب مشخصی که نمره‌های خام با آن‌ها مقایسه شود ابتدا عامل‌های مؤثر بر هویت نوجوانان که در پژوهش حاضر وارد شده بودند شامل جنسیت، سن و تحصیلات والدین، مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که نمره‌ی هویت با متغیرهای فوق رابطه‌ای ندارند. به عبارت دیگر، جنسیت، سن و تحصیلات والدین بر نمره‌های هویت تأثیری نداشته است.

در نتیجه برای نوجوانان ایرانی، صرف نظر از این عوامل، جدول‌های هنجار مشترک برای چهار وضعیت هویتی شامل رتبه درصدی و نمره‌های تراز شده Z و T تدوین شدند. تعیین هویت جنسیتی غالب نوجوانان تهرانی با توجه به نتایج بررسی روایی و اعتبار پرسشنامه که در سطح مطلوب و قابل قبول بود می‌توان از این ابزار برای تعیین هویت غالب هر نوجوان ایرانی استفاده کرد. به این صورت که پس از اجرای پرسشنامه با توجه به این که هر فرد در پرسشنامه مذکور چهار نمره کسب می‌کند و تعداد پرسش‌ها در مقیاس‌های مربوط به وضعیت‌های چهارگانه برابر نیستند، پس از تبدیل نمره‌های خام به نمره‌های تراز شده در جدول‌های هنجار، بالاترین نمره‌ی تراز شده آزمودنی نشان دهنده‌ی هویت غالب وی خواهد بود. نتایج فوق مبنی بر تدوین جدول‌های هنجار و مشخص کردن هویت غالب فرد بر اساس بالاترین نمره‌ی تراز شده همخوان با فعالیت برزونسکی (۱۹۹۲) در تدوین پرسشنامه سبک هویت است.

برای بررسی رابطه بین هویت جنسیتی غالب با متغیرهای میزان تحصیلات والدین و

ترتیب تولد و با توجه به این که متغیرهای مورد بررسی، هویت جنسیتی غالب-میزان تحصیلات والدین و ترتیب تولد، متغیرهای طبقه‌ای هستند، برای بررسی رابطه بین آن‌ها از آزمون مجذور خی دو متغیری (مجذور خی پیرسون) استفاده شد با توجه به این که سطح معناداری هر سه بررسی از ۰/۰۱ کوچک‌تر است، بنابراین با اطمینان ۹۹ درصد فرض صفر مبنی بر عدم رابطه بین هویت جنسیتی غالب و متغیرهای میزان تحصیلات والدین و ترتیب تولد رد می‌شود. به عبارت دیگر، بین هویت جنسیتی غالب و متغیرهای مطرح شده رابطه معنادار وجود دارد.

منابع

- اتکینسون، ریتا ال، اتکینسون، ر. س، هیلگارد، ای. ر. (۱۹۹۶) *زمینه‌ی روان‌شناسی هیلگارد* (جلد اول). ترجمه‌ی حسن رفیعی و همکاران (۱۳۸۵). تهران: ارجمند.
- احدی، حسن و جمهری، فرهاد (۱۳۸۲) *روان‌شناسی رشد: نوجوانی، بزرگسالی (جوانی، میان سالی، پیری)*. تهران: پردیس.
- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۷۶) *روان‌شناسی نوجوانی*. تهران: نشر فرهنگ اسلامی.
- توکلی، نیره (۱۳۸۲) *هویت جنسیتی همسران و خشونت بر زنان خانواده*. رساله‌ی دکتری. چاپ نشده. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
- خسروی، زهره و همکاران (۱۳۸۲) *مبانی روان‌شناختی جنسیت*. تهران: سحاب. (چاپ اول).
- شولتز، د. پی. و شولتز، اس. آ. (۱۹۹۸) *نظریه‌های شخصیت*. ترجمه‌ی یحیی سیدمحمدی (۱۳۸۳). تهران: ویرایش. (چاپ ششم. ویرایش سوم).
- کاهانی، علیرضا و فخری‌شجاعی، پیمان (۱۳۸۱) *اختلال هویت جنسیتی (دگر جنسیت جوها)*. تهران: تیمورزاده.
- کبریایی، عالیه (۱۳۸۷) *بررسی رابطه بین سبک‌های هویت، ابراز وجود با اضطراب اجتماعی در بین دانش‌آموزان دختر مقطع سوم دبیرستان رشته‌ی ریاضی*. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، چاپ نشده. دانشگاه تربیت معلم تهران.
- کراسکیان مومباری، آدیس (۱۳۸۱) *تدوین و هنجاریابی پرسشنامه هویت دینی نوجوانان*. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، چاپ نشده. دانشکده‌ی روان‌شناسی و علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- کراسکیان مومباری، آدیس (۱۳۸۸) *تدوین و هنجاریابی پرسشنامه هویت نوجوانان*. رساله‌ی دکتری. چاپ نشده. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.

- Adams, G. R. & Gullotta, T. P. (1994) *Adolescent life experiences*. California: Wadsworth, Ink.
- Adams, G. R. (1985) Family correlates of female adolescents , ego identity development. *Journal of adolescence*: Vol 8. PP. 69- 82.
- Archer , S. L. (1992) A feminist s approach to identity research " In G. R. Adams, T . P. Gullotta, & R. M. (eds), *Adolescent identity formation (Advances in adolescent development*, vol 4). Newbury Park, CA: sage.
- Bem, S. L. (1993) *Introduction, the Lenses of Gender: Transformation the Debate on Sexual Inequality* (Yale University Press).
- Bohan, J. S. (1996) *Psychology and sexual orientation: Coming to terms*. New York. NY: Routledge.
- Green, R. (2005) Gender Identity Disorder. In: B. J. Sadock & V. A. Sadock, *Comprehensive text book of Psychiatry*. (8th ed). Williams & wilkins. Philadelphia. USA.
- Jett, K. (1998) A Brief History of Sexual Identity.
- Kroger, J. (1997) Gender and identity: the intersection of structure, content, and context, *Sex Role*, 36, 747 – 770 .
- Kulik, L. (2005) The impact of family status on Gender identity and on sex typing of Hoshold tasks in Israel, *TheJournal of social psychology*, 145(3),299-319.
- TsangMan. H. A. (1996) Adolescent of identity development.
- Marcia J. E. (1966) Development and validation of ego identity status. *Journal of personality and social psychology*, 3 (5), 551- 558.
- Marcia, J. E. (1980) Identity in adolescence in Handbook of adolescent Psychology. Johnwily and sons; New York.
- Sapiro, V. (1994) *Woman in American Society: An Introduction to Woman is studies*, 3rd ed., Mountain View: Mayfield.
- Shellenbarger, S. (2009): "How Growing up in a Recession can shape a child is future "wall street journal (Eastem edition), vol 1.
- Sively, M. G. & DeCecco, J. P. (1993) Components of sexual identity. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian & gay male experiences* (pp. 80-88). Chichester, NY: Columbia University Press.
- Waterman , A. S. (1982) Identity development from adolescence to adulthood: an extension of theory and a review of research. *Developmental psychology*, 18 (3), 341-358.